

Amerikanska forskare om dagens läge

Den amerikanska Foreign Affairs, världens främsta utrikespolitiska tidskrift, publicerar i sitt senaste kvartalsnummer artiklar av tre vetenskapsmän, Edward Teller, Robert Oppenheimer och Lloyd Berkner, som alla behandlar läget efter Sputnik. Författarna är framstående atomforskare och har tillika arbetat som politiska rådgivare på de områden där de är specialister. Deras åsikter är värda att noteras och begrundas, även om de, helt naturligt, knappast kan framlägga nya och originella synpunkter.

Enighet råder om att de ryska rymdraketerna tyder på "att den naturvetenskapliga och tekniska ledningen håller på att glida ur våra händer", för att citera professor Teller. Vi är inte längre överlägsna ryssarna i militär teknik, skriver samme författare; på vissa områden har USA ännu ett försprång, på andra synes Ryssland redan ha gått om sin medtävlare. Oppenheimer gör praktiskt taget samma deklaration. Berkner skriver att "det väsentliga ligger inte så mycket i att Sovjetsatelliten kom före", utan däri "att USA för första gången har en verklig konkurrent på de mest avancerade naturvetenskapliga områden".

Varför har det blivit så? De amerikanska forskarna talar i största allmänhet om den ryska diktaturregimens möjlighet att koncentrera krafterna på bestämda mål, om den breda och goda tekniska utbildningen i Sovjet; Oppenheimer uttalar att den lägre undervisningen i USA ofta är illa skött, att lärarna är dåligt och forskarna inte tillräckligt bra betalda medan Ryssland, delvis på grund av sin låga allmänna levnadsstandard, kan ge sina vetenskapsmän "lyx och privilegier". Vad skall man göra för att hejda den nuvarande utvecklingstendensen? Större understöd måste ges åt undervisning och forskning, varvid USA bör hjälpa andra stater i den fria världen, den vetenskapliga observationen i andra länder bör stärkas. Någon defaitism kommer inte fram i dessa uttalanden; tvärtom betonas det att USA fortfarande står högt i naturvetenskap och teknik och att dess resurser är ofantliga.

Inte heller spåras någon defaitism hos forskarna då de berör de egentliga militära och politiska frågorna. Det centrala är, skriver Berkner, att "både USA och Ryssland förvärvat förmågan att krossa ett folk och alla dess rikedomar med ett enda slag". Ett anfall är lika

oemotståndligt som förstörande; något betryggande försvarsmedel mot de nya vapnen finns inte. Men detta innebär, vad de båda världsmakterna angår, ett slags jämlikhet som inte lätt rubbas av nya uppfinningar. Då båda motståndarna kan åstadkomma så ofantlig fördöelse kan ingendera hoppas på något som rimligen kan kallas en seger genom användning av de starkaste nya vapnen.

Större förändringar i USA:s politik krävs inte i någon av artiklarna. Man tycks vara ense om att de demokratiska försvarsallianserna bör upprätthållas och stärkas. Oppenheimer betonar särskilt behovet av mera reflekterade och klart fixerade riktlinjer för politiken. Berkner hävdar att man måste göra det konstitutionellt möjligt att ögonblickligen handla vid ett krigsfall; situationen kan bli sådan att tid inte finns att sammankalla kabinettet, ja, inte ens att vänta på presidentens avgörande.

Det militärpolitiska läget och avrustningsfrågan behandlas mera ingående av professor Teller. Kapprustning kan leda till krig, skriver han, men det samma gäller en kapplöpning i avrustning; det andra världskriget hade sannolikt inte kommit om ej västmakterna, särskilt England och USA, efter det första storkriget försummat

sitt försvar. En ensidig nedrustning i Västern skulle nu ha samma verkan. En överenskommelse om nedrustning är önskvärd endast under förutsättning att säker kontroll kan genomföras. Detta är emellertid för närvarande inte möjligt. Det är alltför lätt att gömma atombomber och raketvapen. Kontroll genom flygplan, som Eisenhower föreslog i Genève på sommaren 1955, duger inte för detta ändamål, inte heller kontroll genom rymdraketer; för avsändandet av interkontinentala bomber "krävs mycket liten synlig förberedelse". Resonemanget är inte nytt, men det synes vara om möjligt ännu mera bindande i dag än för några år sedan.

Inte heller är enligt Teller ett avtal om förbud för atomeller vätebombsprov tänkbart. Det är relativt lätt att anordna sådana prov i hemlighet utan att de kan registreras ute i världen; genom prov kan bomber som är brukbara blott för försvarsändamål och som inte ger någon radioaktiv strålning med all sannolikhet utexperimenteras. Ett förbud mot sådana prov "skulle därför inte kunna genomföras, det skulle göra ett framtida krig mera brutalt och vara till fördel för den part som kunde och ville överträda förbudet genom hemliga prov". Däremot tror Teller på möjligheten att begränsa förstörelsen vid ett eventuellt krig genom koncentration till militära mål och föreslår att USA skall avge en deklaration i denna riktning.

I det hela bekräftar de berörda artiklarna, skrivna av toppforskare med politisk erfarenhet, intrycket att debatten kring dessa frågor för närvarande stagnerat. Man söker nya utvägar, men finner dem inte.